

in het voorbijgaan

in het voorbijgaan

Luzan Werts

Schrijver: Luzan Werts
Coverontwerp: foto Robert Doisneau
ISBN: 9789465209951
© luzan werts

Vooraf

Het eerste stukje in deze bundel gaat over hoe het voelde toen ik met pensioen ging. Maar kort daarvoor had ik al een ander *life event* doorgemaakt, namelijk het *empty nest syndrome*. Ineens zat ik ruimer in mijn tijd, en zocht ik ook een invulling voor die nieuwe *emptiness* in mijn leven.

Toevallig verschenen in die tijd voor het eerst gastschrijvers op de universiteit, een overgewaaid gebruik uit de VS (*writers in residence*). Zij gaven schrijfcursussen en als medewerker van de universiteit mocht ik daar ook aan deelnemen. Zo hielpen Marcel Möring en Christine Otten mij op weg. Ik kreeg de smaak te pakken en volgde daarna nog veel cursussen en workshops bij de Schrijversvakschool en Crea. En zo schreef ik een paar jaar enthousiast vele korte stukjes. Voor omvangrijker werk had ik te weinig zelfvertrouwen, zitvlees en inspiratie.

Maar het enthousiasme ebde geleidelijk weg en viel tenslotte helemaal stil. Totdat zo'n vijftien jaar later iemand mij attent maakte op een schrijfworkshop in een paradijselijk oord ergens in Turkije. Dat leek me wel wat: een fijne combi van nuttig en aangenaam en wat ik stilletjes hoopte gebeurde: mijn schrijfvlust kreeg weer een nieuwe impuls.

Eenmaal thuis rakelde ik de stukjes op die ik in het verleden had geschreven en die sindsdien lagen te verstoffen op een verloren gewaande USB-stick. Nog geïnspireerd door mijn schrijfvakantie besloot ik deze stukjes nieuw leven in te blazen en ze te verzamelen in een echte bundel.

La joie de se voir imprimé!

Ik bracht een ordening aan in de veelheid aan teksten. Eerst columns, gevolgd door stukjes, die ik tijdens schrijfcursussen in opdracht heb geschreven, daarna wat poëzie, en tenslotte een verzameling losse eindjes ("snippers").

Het zelf samenstellen van een boekwerk en het uitzoeken van passende illustraties was ontzettend leuk om te doen.

De titel *In het voorbijgaan* kwam bij me op, omdat er tussen het schrijven van de stukjes en de bundeling ervan heel wat jaren voorbij zijn gegaan. Maar ook, omdat ik de inspiratie voor de meeste stukjes putte uit het vluchtige voorbijgaan aan het leven zelf: iemand die ik toevallig tegenkwam, een scène die ik zag, een gesprek dat ik opving, een gedachte of associatie, die bij me opkwam en even snel weer vervloog. Er schijnt zelfs een naam te bestaan voor dit genre in de literatuur: *tranches de vie* of *slices of life*. Maar de vertaling in “sneetjes van leven” kan natuurlijk niet. Ik zou zeggen, de meeste columns zijn “uit het leven gegrepen”, in tegenstelling tot de “opdrachten”, die grotendeels zijn voortgesproten uit mijn fantasie.

Nu ik het eindresultaat overzie doet het boekje me denken aan een grabbelton. Geen *pageturner*, maar iets voor op je nachtkastje of salontafel om er in het voorbijgaan een greep in te doen en je (hopelijk) te laten verrassen door wat je er uit opduikt.

Amsterdam, 2025

Het gat

Een tijdje terug kukelde ik er opeens in.

Het pensioengat.

Of het zwart is, vraagt een oud-collega mij op Facebook.

Ik antwoord, dat ik nog wat dieper moet vallen om het te weten.

In diezelfde periode word ik ook voor het eerst grootmoeder. Soms bekruipt me het gevoel dat mijn dagen geteld zijn, hoewel..., als ik zo oud word als mijn moeder, zie ik mijn kleinzoon zeker twintig jaar worden en in dat geval heb ik nog een heel leven vóór me.

Doodgraver of schatgraver?

Ik kies voor het laatste.

Ik koop een paar stevige wandelschoenen, want de rest van mijn leven zal ik dagelijks een fikse wandeling maken. Men moet in beweging blijven. Drie dagen houd ik het vol. De vierde dag heb ik een excuus, de vijfde een smoes. Dan schaf ik een abonnement aan voor het Zuiderbad. Eén ochtend trek ik zo fanatiek baantjes, dat mijn hartritme er gestoord van raakt, maar de de ochtenden daarna verslaap ik me per ongeluk. Met een passe-partout voor alle filmhuizen zie ik tien films in één week. Van mijn museumkaart maak ik spaarzamer gebruik ter voorkoming van etalagebenen.

Ik mail dertien mensen uit mijn lotgenotenbestand.

Of iemand zin heeft in een fietstocht door de bloeiende Betuwe, maar de een heeft dan net zijn opadag, de ander een bridgetoernooi en de volgende moet met zijn kampeerbus naar Kalmukkië.

- 'Ik kom tijd tekort!' mailen ze in koor.

- 'Ik heb het nog nooit zo druk gehad!'

Nou ik nog.

Inmiddels is mijn huis spic en span, alle planten zijn verpot en ik heb de kranten van A tot Z gespeld. Wat nu? Een oceaan van tijd strekt zich voor mij uit.

Dat gat moet dicht!

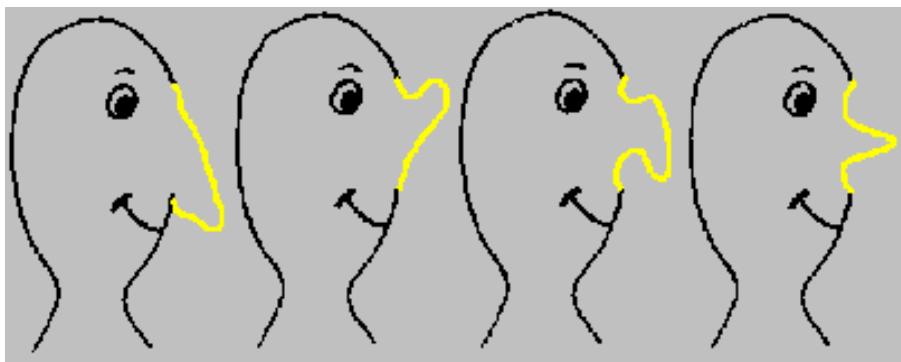
Ik grijp naar de pil *De kunst van het ouder worden*, een gepast afscheidscadeau van mijn laatste baas. Het boek weegt loodzwaar. Als ik het op een willekeurige bladzijde open sla, lees ik:

"Zeventig jaar jong te zijn is heel wat aangeneramer en hoopvoller dan veertig jaar oud te zijn".

Ik mail mijn oud-collega, dat het hoopvol en aangenaam toeven is in het zwarte gat. Met een omgekeerde smiley.

Neuzen

Het kleine café zit vol, er zijn nog maar twee lege stoelen. We vragen de drie jongens aan het tafeltje of we mogen aanschuiven. Geen bezwaar. Het zijn knappe jongens, ergens halverwege de twintig. Twee zitten tegenover mij, de derde wat opzij. Als m'n vriendin een drankje haalt spreekt een van de drie mij aan.

- 'Mevrouw, mogen wij u iets vragen?'
- 'Ga je gang!' zeg ik, nieuwsgierig en verrast.
- 'Het gaat over onze neuzen...'

Neuzen?

- 'Wij zijn alle drie joods en hebben alle drie een grote neus...'

Mij bekruipt een vaag vermoeden, dat ik ergens word ingeluisd; ik ben op mijn hoede. Om tijd te winnen zeg ik:

- 'Ik heb ook een grote neus...' en draai mij van opzij naar hen toe.
- 'Maar wij zijn joods, en nu is onze vraag aan u: wie van ons heeft de grootste neus?'

Hmz...

Ik vraag of ze hun profiel aan me willen tonen en dat doen ze gewillig.

Ik zie drie welgevormde neuzen, zeer aristocratisch, met bovenaan een kleine knik en een glooiende welving aan het uiteinde.

- 'Ze zijn prachtig!' zeg ik. 'En ze lijken sprekend op elkaar.'
- 'Maar wie heeft nou de grootste?' vraagt de middelste jongen.

Ik twijfel. Op goed geluk wijs ik de jongen tegenover me aan.

- 'Hij!'

- 'Dat klopt!' zegt de jongen naast me. 'Heel goed! Hij is de enige echte jood!'

De winnaar zit er triomfantelijk bij en ik feliciteer hem met zijn glorieuze neus.

Glunderend zegt hij:

- *'An der Nase eines Mannes erkennt man seinen Johannes!'*

Verrassing!

Ik doe mee aan de *Voorleesexpres*. Elke week lees ik een uurtje voor, thuis bij Adam, een Marokkaans jongetje van vijf. Ik vraag me af, of hij het eigenlijk wel leuk vindt dat ik kom. Hoewel, vanavond merk ik, dat hij aan mijn lippen hangt als varkentje rat uitmaakt voor een vies stinkbeest, die het land uit moet en ik met vervaarlijke stem de spanning nog wat laat oplopen...

Tot iemand de voordeur open doet. Dan schiet Adam opeens weg, de gang in.

- 'Papa!' hoor ik hem roepen. 'Er is een verrassing in de kamer!'

Papa komt binnen, groet mij met een vriendelijke hoofdknik en kijkt zoekend de kamer rond.

- 'Waar is de verrassing?'

- 'Daar!' zegt Adam, en wijst naar mij.

Als ik een week later kom voorlezen, ligt Adam ziek op de bank, iets met zijn amandelen. Ik praat even met zijn moeder over kinderziektes, rode vlekken, kinkhoest, waterpokken en dan zegt Adam ineens, terwijl hij me pips en dromerig aankijkt:

- 'Jij gaat al heel gauw dood.'

Soms voel je je opeens heel erg oud.

Ik ga op reis en ik neem mee...

Een vriendin en ik gaan een primitieve rondreis maken in Ethiopië, nou ja, zo primitief ook weer niet, maar voor dames van zekere leeftijd toch wat je noemt een uitdaging. De bagage wordt daar ginder op het dak van een busje gestapeld en we mogen niet te veel meenemen.

Aan de telefoon bespreken we de dilemma's waar we voor staan. Wat gaat er wel of niet in ons koffertje? De elektrische tandenborstel?

Gedroogde pruimen? Een dompelaartje? Een metalen mok? Sultanas? - 'Wat een luxeproblemen,' zeg ik, 'we hadden net als Jacqueline beter een cruise kunnen boeken, met een kolossale koffer, en ons drie keer per dag mooi omkleden. Nu lopen we twee weken in hetzelfde stinkende T-shirt.'

- 'Nou, als je drie dagen in zo'n bootje zit... dat is nog veel erger,' zegt de vriendin, 'dan moet je daar gewoon ter plekke in je broek piesen en poepen.'

Van zulke avontuurlijke vakanties op primitieve bootjes heb ik nog nooit gehoord, maar de vriendin heeft net als Floortje Dessing de hele wereld rondgereisd, dus die weet waar ze het over heeft.

- 'Heb jij dan ooit zo'n boottocht gemaakt?' vraag ik bewonderend.

- 'Nee, ik niet,' zegt ze, 'maar die vluchtelingen.'

Ik zeg, dat ik bij het inpakken ook steeds aan vluchtelingen moet denken en wat die in hun koffertje stoppen de dag vóór vertrek.

Feromonenfenomeem

Ik heb het allemaal uitgezocht. Welriekende fruitbloesem trekt insecten aan, de zijdevlinder ruikt zijn wijfje op kilometers afstand en de muis houdt met zijn geur het vrouwtje onder controle. Hoogste tijd om het gezegde “liefde op het eerste gezicht” te vervangen door “liefde op de eerste geur”. Voor diegenen onder ons die minder bedeed zijn met uiterlijk schoon lijkt me dat een vreugdevolle ontwikkeling.

Maître parfumeur Jean Patout, een gerenommeerde neus, reageert heftig op mijn vraag, of de natuur ons een reukorgaan heeft gegeven om parfums te kunnen ruiken:

‘Mais non! Natuurlijk niet! De neus is ons gegeven om ons voort te planten, pour faire l’amour!’

En een oude filosoof zegt er dit over: “als iemand lekker ruikt, zit er een luchtje aan” (Martialis, II, 12, 4).

Hieruit moet ik concluderen dat de onstuitbare opmars van het aantal echtscheidingen bij de menselijke soort te wijten is aan de uitvinding van de deodorant. Wij herkennen elkaars nestgeur niet meer, dat oer-aroma van huisje, boompje, beestje. De homo sapiens verbloemt zijn authentieke oergeur, en glijdt zo af van hoe-god-het-bedoeld-heeft naar alimentatie en omgangsregeling.

Maar kennis is niet altijd macht. Integendeel. Sinds ik mij heb verdiept in de *ins and outs* van het feromonenfenomeen ben ik een stuk onzekerder geworden. Bij elke aantrekkelijke man die mijn pad kruist vraag ik mij af: 'Zou hij het ruiken?' Het staat een spontane omgang met de andere kunne behoorlijk in de weg.

Gisteren zat ik in de trein. Op Sloterdijk stapt een zinnenprikkelende jongeman in en zet zich tegenover mij. Hij knoopt zijn jas los en legt zijn sjaal en mobieltje op ons gezamenlijke tafeltje. Onze knieën raken elkaar nog net niet. Ai! Ik heb mijn feromonen niet meer in bedwang! Om me een houding te geven pak ik mijn boek van het tafeltje om mij er achter te verschuilen. Dan glimlacht hij naar me, héél sexy. Zie je wel! Hij heeft het geroken! Gelukkig, in Haarlem moet hij er uit. Hij keurt mij geen blik meer waardig. Stonk ik?

